

AZ ÜGYEK ÜGYNÖKEI

Az egykori kommunista titkosszolgálatoknak dolgozó ügynök figurája a kelet-európai nyilvános vitákban igen nagy szerepre, sőt politikai jelentőségre tett szert. Az ügynökök leleplezése és megítélése, elítélése avagy felmentése sajátos politikai és etikai téteket hordoz. Az ügynöktematika különleges státuszra tett szert, ugyanakkor részben le is lett választva a pártállam többi szereplőjének tárgyalásától és megítélésétől. A blokk első írásában annak próbálunk utánajárni, hogyan beszélnek az ügynökről a publicisták, miféle problémákat vélnek kimondani és megoldani azáltal, hogy az „ügynökjelenséget”, az „ügynökügyeket” tárgyalják, vagy esetleg azáltal, hogy bizonyos hírneves vagy jelentősnek tartott személyek ügynökmúltját magyarázzák, felnagyítják avagy bagatellizálják. Más szóval azt vizsgáljuk, hogy az ügynökről író szerzők mit mondanak el, vagy mit szeretnének elmondani az ügynök figuráján keresztül önmagukról, másokról, a társadalomról stb. Ezekben a publicisztikákban nagyon sokféle értelmezési terep, morális cél és politikai számvetés jelenhet meg.

Ez derül ki a harmadik írásból is, amely Zygmunt Bauman, a jelentős szociológus esetével foglalkozik. Bauman ügye, mivel híres emberről van szó, nem ismer határokat, ügynökmúltjáról több nyelven számtalan értelmezés születik, az értelmezők politikai beállítottságától függően, illetve attól, hogy milyen országban és milyen újságban jelenik meg az adott cikk. A cikkek tétje olykor az igazságtétel, máskor a morális igazság, megint máskor az eset tudományos problémává alakul (élet és tudományos mű összefüggésévé).

A blokk második tanulmánya azt vizsgálja, hogy *A mások élete* című film és a róla szóló elemzések együttesen miként hozzák létre a keletnémet rendszer igazságát – legalábbis a poszt-keletnémet kontextusban. Mégpedig nem is akárhogyan jön létre ez az igazság, hanem a titkosszolgálatok működésének fikciós bemutatása révén, amely ugyanakkor dokumentarista jelleget ölt a recenzensek értékelése nyomán. Itt az ügynöktörténet már pusztá felület: a bűnbánó ügynök hősként értékelt figuráján keresztül el lehet jutni az össznémet történelemmel való megbékélésig...